

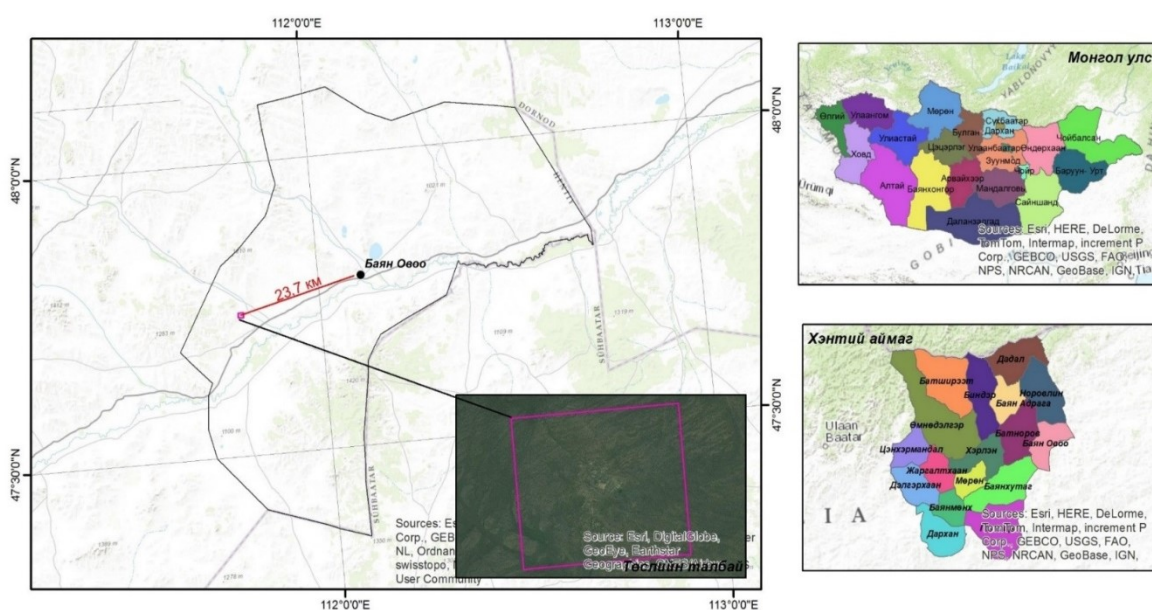
АГУУЛГА

1.	2025 оны Дожир ордын ашиглалтын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн товч танилцуулга	2
1.1	Төсөл хэрэгжүүлж буй газрын засаг, захиргааны харьяалал	2
1.2	Уурхайн дэд бүтэц, барилга байгууламжууд:.....	3
1.3	Далд уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа:	4
1.4	“Ханшашир” ХХК-ийн Байгаль орчны үнэлгээ, холбогдох зөвшөөрлүүд:	5
2.	Дожир далд уурхайн 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн нийт зардал	7
3.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	7
	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт:	7
	Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	8
	Газрын хэвлий, хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	9
	Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	11
4.	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт.....	12
	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	12
6.	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт ..	12
7.	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	13
8.	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний	13
9.	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	Error! Bookmark not defined.
10.	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн.....	17
	төлөвлөгөөний биелэлт	17
11.	Тухайн жилийн БОМТ-г хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт.....	19
12.	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт	20

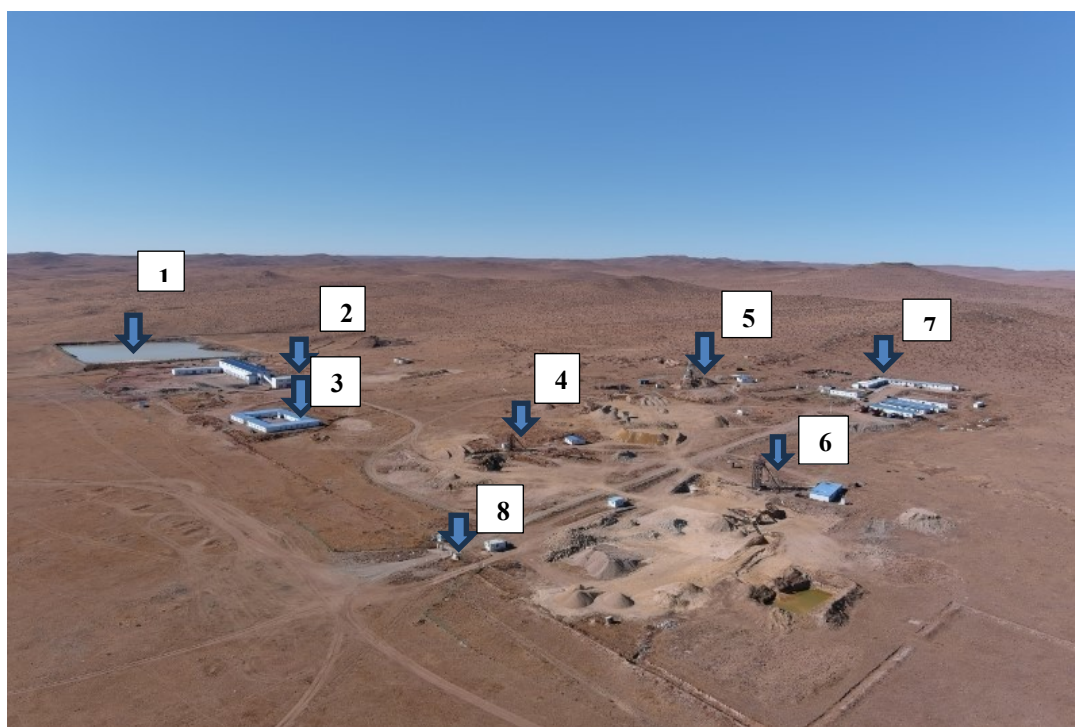
1. 2025 ОНЫ ДОЖИР ОРДЫН АШИГЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төсөл хэрэгжүүлж буй газрын засаг, захиргааны харъяалал

Төслийн харъяаллын байриил: Дожир уурхай нь Хэнтий аймгийн Баян-Овоо сумын Наран багийн нутаг дэвсгэрт харьяалагддаг бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн зүгт 420 км, Хэнтий аймгийн төвөөс зүүн зүгт 150 км, Баян-Овоо сумын төвөөс баруун зүгт 25 км-т байрладаг.

Зураг 1. Дожир уурхайн байриил

Зураг 2. Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн байрзүйн зураг (1.Хаягдлын сан, 2. Баяжуулах үйлдвэр, 3. Ажилчдын кемп, 4-6. Уурхайн ам, 7. Ажилчдын кемп, 8. Хяналтын пост)

Дожир далд уурхайн төслийг хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн мэдээлэл:

Хүснэгт 1. Ханиашир ХХК-ийн мэдээлэл

ААНэгжийн нэр	Улсын бүртгэлийн дугаар	Үйл ажиллагааны чиглэл	ААН-ийн хаяг, байршил
“Ханшашир” ХХК	9019058081	-Ашигт малтмал ашиглалт -Гадаад худалдаа -Ашигт малтмалын хайгуул хийх	Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 11-р хороо, 3 Оргил хотхон 62-1 тоот

Хүснэгт 2. Ханиашир ХХК-ийн холбогдох албан тушаалтнуудын мэдээлэл

№	Овог, нэр	Албан тушаалын нэр
1	Li Zhihui	Гүйцэтгэх захирал
2	Эрдэнэбилэг	Уурхайн дарга
3	Мягмарсүрэн	ХАБЭА-ны инженер
4	А.Лхагвасүрэн	Ерөнхий инженер
5	Солонго	Баяжуулагч инженер
6	Наран-Эрдэнэ	Геологич
7	Х.Гэрэлмаа	БОМэргэжилтэн

1.2 Уурхайн дэд бүтэц, барилга байгууламжууд:

Дожир жоншны далд уурхайг ашиглах төлөвлөгөө, Техник эдийн засгийн үндэслэл болон бусад бичиг баримтуудад уурхайн гол барилга, байгууламжууд нь MV-016819 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд байрлаж байхаар тусгасан байна.

Зураг 3. Уурхай, ажилчдын кемп

ОО болон угаалгын газар: Ажилчдын кэмпиин урд талд стандартын шаардлага хангахуйц доторлогоотой /хагас нэвчилттэй/, агааржуулалтын хоолойтой 1 ш нүхэн жорлон, ажилчдын амрах байранд халуун ус, угаалгын газрыг байгуулан ашиглаж байна.

Цахилгаан хангамж: Цахилгаан эрчим хүчний хэрэгцээг Батноров 35/10 кВ дэд станцаас салбарлуулан 31 км агаарын шугам татаж, шугамын төгсгөлд 10/0.4 кВ-ын дэд өртөө угсран угсран ашиглалтанд оруулсан.

Зураг 4. Уурхайн дэд станц

Усан хангамж: Ажилчдын унд ахуйн усыг тус “Ханшашир” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн баруун урд хэсэгт байрлах өөрийн эзэмшлийн гүн өрмийн худгаас (Худгийн байршил /111⁰47/13//47⁰44/16 ундрага 6.5 л/сек) авч ашиглаж байна. Уурхайн гүний шавхалтын шугам хоолойн ус дамжуулах насосны станцын гарах аманд урсацын хэмжээ, даралтыг шалгах хэмжүүр суурилуулсан. Тус уурхайн усны хэрэглээ нь унд ахуйн хэрэглээ, баяжуулах үйлдвэрийн технологийн ус хэрэглээнээс бүрдэнэ. 2024 онд баяжуулах үйлдвэрт 9651.0м³, ногоон байгууламжийн усалгаанд 552.0м³, унд ахуйн хэрэглээнд 969.0м³, зам усалгаанд 28.8 м³ нийтдээ тайлангийн хугацаанд 11200.8м³ ус хэрэглэсэн байна.

Зураг 5. Уурхайн ус шавхалтын шугам хоолой

1.3 Далд уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа:

Дожир хайлуур жоншны ордын хүдрийн биет нь суналын дагуу 304 метр урт, уналын дагуу 162 метр урт, дундаж зузаан нь 0.9 метр, уналын дагуух дундаж өнцөг нь 44⁰, суналын дагуух дундаж өнцөг нь 14⁰ байна. Хүдрийн биетийн нөөц тогтоогдсон хэсэг нь ерөнхий дөө тэгш гадаргуутай, газрын гадаргаас 89.6-аас 209.6 метрийн гүнд нөөц бодогдсон учир босоо гол ам болон квершлагийн тусламжтай уурхайг нээнэ. Тус ордын хувьд нийт 4 босоо амтай, үүнээс 3-р босоо

ам нь хамгаалалтын бүсийн гадна байрлаж байгаа тул тухайн амыг гол ам болгон хүнболон ачаа тээвэрлэх зориулалтаар ашиглана. Харин 4-р босоо ам нь шилжилтийн бүс дотор байрлаж байгаа тул зөвхөн аваар ослын үед болон агааржуулалтын зориулалттай ашиглана.

Хүдрийн хаягдал олборлолтын хэмжээнд нийт хаягдал 1.4 %, бохирдол 30.3% байна. Уурхайн хүрээнд 43.98 мян.тн хүдэр, 31.81мян.тн хайлуур жонш олборлож үүнээс хаягдал бохирдлыг тооцсоноор нийт үйлдвэрлэлийн нөөц 56.48мян.тн хүдэр, 55.4% агуулгатай 31.340 мян.тн хайлуур жоншны нөөцийг олборлохоор байна.

Уурхайн ажиллах горим:

Далд уурхайн ажиллах горим нь жилд 343 хоног тасралтгүй олборлолтын ажил явуулан хоногт 2 ээлжээр ажиллана. Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 12 цаг, ээлжийн цаг ашиглалт 76% байна.

Хүснэгт 3. Олборлолтын календарьчилсан төлөвлөгөө

Үйлдвэрлэлийн нөөцийн блокын дугаар	Олборлох хүдэр, тн				Нийт дүн
	1 улирал	2 улирал	3 улирал	4 улирал	
В-1		17665.6			17665.6
В-3			10989.8	10989.8	21979.6
В-5	16838.6				16838.6
Нийт	16838.6	17665.6	10989.8	10989.8	56483.8

1.4 “Ханшашир” ХХК-ийн Байгаль орчны үнэлгээ, холбогдох зөвшөөрлүүд:

1.4.1 Компанийн эзэмшдэг тусгай зөвшөөрлүүд:

Хүснэгт 4. Компанийн эзэмшдэг тусгай зөвшөөрөл

№	Тусгай зөвшөөрлийн төрөл	Дугаар	Хүчинтэй хугацаа
1	Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл	MV-016819	2014.11.25-2041.04.28

1.4.2 Байгаль орчны холбогдох зөвшөөрөл

Хүснэгт 5. Холбогдох зөвшөөрлүүд

№	Зөвшөөрлийн зориулалт	Дугаар	Хүчинтэй хугацаа
1	Химийн хорт болон аюултай бодис ашиглах	0002388	2023.03.09-2027.12.31
2	Усны боломжит нөөцийн дүгнэлт	65	2021.05.13
3	Ус ашиглах зөвшөөрөл	A/12	2024.07.24
4	Ус ашиглуулах дүгнэлт	E-2405-000025	2024.06.18
5	Хаягдал усны дүгнэлт	114	2023.09.25
6	Химийн бодисын агуулахын дүгнэлт	22-04-017/112	2022.09.16
7	Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт	0011766	2025.05.22
		0011786	2025.06.02
		0004365	2026.05.22
		0011792	2025.06.02

1.4.3 Газар ашиглалтын зөвшөөрөл

Хүснэгт 6. Газар ашиглах зөвшөөрлүүд

№	Газар эзэмших зориулалт	Гэрчилгээний дугаар	Газрын хэмжээ /га/	Хүчинтэй хугацаа
1	Ашиглалт олборлолт явуулж буй уурхайн талбай	000001734	98.37	2025.06.15

1.4.4 Байгаль орчны үнэлгээ

Хүснэгт 7. БОННУ-ний тайлангууд

№	БОННУ тайлангийн нэр	Батлагдсан он
1	Хайлуур жонш баяжуулах үйлдвэрийн төслийн БОННУ-ний тайлан	2021

2. ДОЖИР ДАЛД УУРХАЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН НИЙТ ЗАРДАЛ

Дожир далд уурхайн MV-016819 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд явагдаж буй үндсэн олборлолт, хүдэр баяжуулалтын үйл ажиллагаа нь тогтсон хугацаанд хэвийн явагдсан бөгөөд компани өөрийн дотоод нөөц бололцоогоо ашиглан дүйцүүлэн хамгааллын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Мөн “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд төлөвлөгдсөн газруудад мод тарьж 2025 онд хэрэгжүүлэх БОМТөлөвлөгөөг БОАЖ-ын ямаар батлуулан ажиллаа. Тус уурхайн 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний зардал, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал зэргээс бүрдэх бөгөөд мөн дүйцүүлэн хамгаалал болон төсөл хэрэгжиж буй орон нутгийн захиргааны байгууллагаас санал болгосон ажлын зардалд нийтдээ 48,145,680.5 /дөчин найман сая нэг зуун дөчин таван мянга зургаан зуун наян төгрөг, тавин мөнг/-ийг төсөвлөснөөс **44,160,500.0 төгрөг** зарцуулсан байна.

Хүснэгт 8. БОМТ-ний тайлангийн задаргаа

№	Зардлын төрөл	Дүн (төгрөг)
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардлын биелэлт	14,890,500.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт	0
3	Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлт	10,370,500.0
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	-
6	Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	6,270,000.0
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	2,110,000.0
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт	3,017,000.0
9	Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	7,502,500.0
10	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
Нийт дүн		44,160,500.0

3. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт:

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
1	Уурхайн барилга байгууламж, олборлолт	1.Уурхайн кемп, далд уурхайн барилга байгууламжийн төлөвлөлтийн явцад шимт хөрс хуулалтаас агаар орчинд тоосжилт үүсэхээс сэргийлэн усалгаа хийх	1 удаа	Уурхайн 1, 2, 3-р ам тус бүрийн ойр хүдэр буулгах талбай хүртэл замын сул шороог салхинд хийсэхээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор тоосжилт дарах усалгааг, хуурайшилт

2		2.Уурхайн олборлолтоос гарах хүдрийг тээвэрлэх тээврийн замаас тоосжилт үүсэхээс сэргийлэн усалгаа хийх	1 удаа	ихтэй үед 7 хоногт 1 удаа, үйл ажиллагааны туршид 4 удаагийн усалгаа хийсэн бөгөөд бөгөөд БОАЖНХЯ-ны сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/301 тоот тушаалын 13-р хавсралтын 7-д баталсан ус хэрэглээний нормын дагуу 1 м ² зам талбайг 2.0 л усаар усална гэсэн нормоор усны хэрэглээг тооцвол: Уурхайн амнаас хүдэр буулгах талбай доторх замын урт нь 10-30 м буюу 700 м ² талбайн 1 удаагийн усалгаанд 700 м ² *2.0 л = 1.4 м ³ ус зарцуулагдана. 4 удаагийн усалгаанд ашигласан усны тооцоо: 1.4 м³*4 хоног=5.6 м³ ус зарцуулсан байна.
3	Тээвэрлэлт, хүнд даацын машин механизмын нөлөөгөөр тоосжилт үүсэх	3.Уурхайн талбайн гадна талд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд хурдны хязгаарлалтыг 40-50 км/цаг, уурхайн дотоод зам талбайд 10-20 км/цаг-аар мөрдүүлэн ажиллах, хурдны хязгаарлалтыг заасан тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулах /уруу, налуу, уулзвар, замын чиглэл заасан г.м/	4ш	Уурхайн эдэлбэр газрын дотоод замын хүдэр тээвэрлэж буулгах замуудад хурдны хязгаарлалтын тэмдэг 10км/цаг, 2ш, чиглэл заасан тэмдэг 2ш, зогсоолын тэмдэг 2ш, орохыг хориглосон тэмдэг 1ш, нийт 7ш-ийг байрлуулсан. Нийт 1260000 төгрөг зарцуулаа. <i>/Хавсралт зураг 3.1-3/</i>
4	Машин механизмаас ялгарах хорт хий агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлөх	4.Ашиглагдаж буй тээврийн хэрэгслээс ялгарах хорт хийг стандартын түвшинд байлгах, стандартаас давсан тохиолдолд агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн дагуу уурхайд ашиглагдаж байгаа тээврийн хэрэгслийн төлбөрийг төлөх	-	2025 онд компанийн нийт 5 авто техник Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн техникийн улсын үзлэгт бүрэн хамрагдаж тэнцсэн. Тээврийн хэрэгслийн бүртгэлийн хураамжид нийт 143000 төгрөг төсөвт төвлөрүүлсэн. Мөн агаар бохирдуулсны төлбөр нийт 5 автомашин, 36500 төгрөгийн төлбөрийг бүрэн барагдуулсан. Нийт 179500 төгрөг зарцуулсан. <i>/Хавсралт зураг 3.1-4/</i>

3.2.Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт:

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
1	Усны нөөц багасах, бохирдох	1.Уурхайн ус ашиглуулах гэрээ байгуулах, хэрэглээнээс хамаарч ус ашигласны төлбөр төлөх	1 удаа	Уурхайн ус ашиглах дүгнэлт- Е-2505-000414 , ус ашиглах зөвшөөрөл-Хэрлэн голын сав газрын захиргааны даргын 2025.10.23-ны өдрийн А/37 тоот тушаал, мөн өдрийн Ус ашиглах гэрээ №20 дугаар, Усны дүгнэлт гаргуулахад 560000 төгрөг зарцуулав. -Уурхайн ус шавхалт хийгдээгүй тул усны төлбөр бодогдоогүй.

				<i>/Хавсралт зураг 3.2-1/</i>
2		2.Ундны эх үүсвэрийг тоолууржуулж тогтмол бүртгэл хөтлөх	-	Далд уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн ажилчдын унд ахуйн хэрэглээний усыг 1 худгаас ашигладаг бөгөөд сумын Татварын улсын байцаагч, Байгаль орчны мэргэжилтэн нар усны тоолуурын заалтад хяналт тавьж ажилласан. Унд ахуйн худгийн тоолуурын №2310099901, 2025 оны байдлаар нийт төлбөр 771000 төгрөг төлсөн. <i>/Хавсралт зураг 3.2-2/</i>
3		3. Уурхайн гүний худгийн эх ундрагыг хамгаалах, хашаа хайс хийх	1 удаа	2015 оны А-230/127-р тушаалаар батлагдсан Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журмын 3.8-д заасны дагуу ус хангамжийн эх үүсвэрийг гадны бохирдлоос хамгаалж 3х3 харьцаатай барилга барьж, худгийн цооногийн орчныг болон барилгын хаяавчийн эргэн тойрныг цементэлж битүүмжлэн хамгаалсан. Мөн худгийн цооногийн хоолойг битүүмжилж, бохирдохоос бүрэн хамгаалсан. 24 цагийн харуул хамгаалалт ажиллуулж, цооногийн бүрэн бүтэн байдлыг хянах, ус түгээх үед зөвшөөрөлгүй хүн оруулахгүй байх санамж зэргийг өгч ажиллаж байна. Гүний худаг нь байгалийн гэрэлтүүлэгтэй бөгөөд цахилгаан эх үүсвэрт холбогдож усаа түгээдэг. <i>/Хавсралт зураг 3.2-3/</i>

3.3. Газрын хэвлий, хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт:

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
1	Уурхайн үйл ажиллагааны явцад хөрсний элэгдэл эвдрэл нэмэгдэх, доройтох, талхлагдах	Уурхайн олборлолт, хөрсний гадаад овоолго, барилга байгууламжид өртөх талбайн үржил шимт хөрсийг зонхилох салхины чиглэлийн дагуу өндөр нь 5м-ээс илүүгүй овоолж, өнгөн хэсгийг ургамалжуулах	1 удаа	Далд уурхайд 2022 оноос хойш шинээр шимт хөрс хуулах үйл ажиллагаа явагдаагүй бөгөөд өмнө жилүүдэд гаргасан шимт хөрсний овоолгыг жил бүр засаж сайжруулах ажлыг хийж гүйцэтгэж байгаа бөгөөд ургамал ургаж эхэлж байна.
2	Уурхайн олборлолтоос гарсан хүдрийг тээвэрлэх явцад	Авто тээврийн хэрэгслийн сул хөдөлгөөнийг хязгаарлах, тогтсон маршрутын дагуу явуулах үүнд ИТА-ын зүгээс хяналт тавьж ажиллах	-	Хүнд даацын автомашины тээвэрлэлт хийх дотоод замын маршрутыг нэг урсгалаар зохион байгуулж, орох, гарах чиглэлийг тогтоон тусгаарлаж, хүдрийн овоолгын зам, баяжмал зөөх зам гэсэн чиглэлээр дотоод тээвэрлэлтийн замын маршрутыг

	агаар орчинд тоомжилт үүсэх, явган замыг сайжруулаагүй			Уурхайн даргаар батлуулан тээвэрлэлтийг зохион байгуулж байна. Мөн жолооч нарт олон салаа зам гаргахгүй байх талаар ХАБЭА-ны ажилтан тээвэрлэлт хийх бүрт зөвөлгөө өгч ажиллаж байна. /Хавсралт зураг 3.3-2/
3	тохиолдолд хөрсөн бүрхэвч элэгдэж эвдрэлд орох	Төслийн объектууд хоорондын явган хүний замыг засаж сайжруулах	-	Уурхайн ажилчдын кемп нь 3 хэсгээс бүрдэх бөгөөд 2 хэсгийн явган зорчих хэсэг нь цементэн хучилттай замтай, 1 хэсгийн зорчих хэсгийн зам нь хайрган хучилттай бөгөөд засаж сайжруулах ажлыг жил бүр хийж гүйцэтгэдэг. Зорчих хэсгийн 30м зам цементэн хучилттай, 20 м замд хайрга асгаж тэгшлэн зассан. /Хавсралт зураг 3.3-3/
4	Хог хаягдал болон техникийн шатах, тослох материалаар хөрсөн бүрхэвч бохирдох	Машин техникийн засвар үйлчилгээг ТЭЗҮ-д заасан цэгт байгуулах, засвар хийгдэх талбай болон авто зогсоолыг засаж тохижуулах	1 удаа	Далд уурхайн ТЭЗҮ-д авто засварын хэсэг, авто зогсоол нь уурхайн эдэлбэр газар дотор байрлана гэж төлөвлөсний дагуу уурхайн ажилчдын кемпийн гадна хүнд даацтай автомашины зогсоол, хашаан дотор цементэлсэн талбайд суудлын автомашины зогсоолыг тус тус байгуулан ашиглаж байна. Автомашины засвар үйлчилгээг зориулалтын цементэлсэн талбайд хийдэг. /Хавсралт зураг 3.3-4/
5	Уурхайн кемп, далд уурхай, овоолго болон уурхайн үйл ажиллагаанаас газрын хэлбэр, төрхөд өөрчлөлт орох	Төсөл хэрэгжүүлэгч нь батлагдсан зураг төсөл, уулын ажлын төлөвлөгөө, техник ашиглалтын журмын дагуу газрын хэвлийг ашиглах	-	Далд уурхайн 2025 оны Уулын ажлын төлөвлөгөөг АМГТГ-ын Уул уурхайн хэлтсээр хянуулж батлуулсан бөгөөд уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаа гүний нэвтрэлт хийгээгүй, өнгөн хэсэгт техник ашиглалтын дүрмийн дагуу осол авааргүй ажилласан.
6		Газрын хэвлийг ашиглах аюулгүй ажиллагааны дүрэм, хэм хэмжээний биелэлтийг хангах үүнд ИТА-д хяналт тавих, хариуцан ажиллах	-	Далд уурхайн олборлолтын ажил эхлэхийн өмнө ХАБЭА-ны ажилтан болон Уурхайн дарга ажилчдад аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, ажлын нарядыг тухай бүр өгч, гарын үсэг зуруулан баталгаажуулж ажилласан. /Хавсралт зураг 3.3-6/

3.4. Төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт сөргөөр нөлөөлөх

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
1	Төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт сөргөөр нөлөөлөх	“Тэрбум” мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тариалах	500ш	2025 оны 10-р сард Уурхайн ашиглалтын талбайд “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 2000 ш хайлаас , улиас тарьж намрын цэнэг усалгааг бүрэн хийсэн. Уг ажилд нийт 15 хүн ажиллан, 11620000 төгрөг зарцуулав. /Хавсралт зураг 3.4-1/

2		Тарьсан модны арчилгаа, усалгааг хийж гүйцэтгэх, ургалтын хувийг нэмэгдүүлэх	10 удаа	Өмнө жилүүдэд мод тарьсан 3 талбайн хог хаягдлыг цэвэрлэж, шинээр болон өмнө тарьсан модыг услах, арчилж тордох ажлыг 14 удаа хийж, 504м3 үс ашигласан байна. <i>/Хавсралт зураг 3.4-2/</i>
3	Уурхайн автомашины хөдөлгөөн, тээвэрлэлтээс ургамлан нөмрөг талхлагдах	Төслийн эдэлбэр газраас бусад талбайн ургамлыг хамгаалах зорилгоор ажилчид болон машин техникийн хөдөлгөөнийг тогтсон маршрутын дагуу явуулах	1 удаа	Хүнд даацын автомашины тээвэрлэлт хийх дотоод замын маршрутыг нэг урсгалаар зохион байгуулж, орох, гарах чиглэлийг тогтоон тусгаарлаж, хүдрийн овоолгын зам, баяжмал зөөх зам гэсэн чиглэлээр дотоод тээвэрлэлтийн замын маршрутыг Уурхайн даргаар батлуулан тээвэрлэлтийг зохион байгуулж байна. Мөн жолооч нарт олон салаа зам гаргахгүй байх талаар ХАБЭА-ны ажилтан тээвэрлэлт хийх бүрт зөвөлгөө өгч ажиллаж байна. <i>/Хавсралт зураг 3.3-2/</i>

3.5.Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт:

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
1	Амьтдын амьдрах орчин доройтох, хязгаарлагдах	Уурхайн олборлолт явуулах үед үүсэх далд уурхайн ам, ухааш нүхэнд хаалт хашлага хийж, мал амьтан унаж үрэгдэхээс сэргийлэх	-	Уурхайн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайг бүрэн хашаажуулсан бөгөөд, уурхайн 3 далд амыг мал унахаас бүрэн хамгаалсан. <i>/Хавсралт зураг 3.5-1/</i>
2		Уурхайн ашиглалтын талбайн хамгаалалтын даланг сэргээх, хашаа хайсыг барьж дуусгах, бүрэн бүтэн байдлыг хянаж, мал, амьтан орохоос сэргийлэх арга хэмжээ авах	-	Уурхайн эдэлбэр газрыг бүрэн хашаажуулж мал, ан амьтад орохоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авсан. Уурхайн талбайд мал амьтан орж ирэх, унаж бэртсэн байдал гараагүй. <i>/Хавсралт зураг 3.5-2/</i>
3		Орон нутгийн болон аймгийн байгаль орчны газрын хэрэгжүүлж буй амьтан хамгаалах арга хэмжээнд оролцож хамтран ажиллах	-	Баян-Овоо сумын ЗДТГазар, Хар-Ямаатын БНГ-ын хамгаалалтын захиргаа, Хар-Ямаат БНМ-ийн нөхөрлөлөөс ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу Хар-Ямаатын БНГ болон Наран багийн Салхитад байрлах зэрлэг ан амьтдад биотехникийн арга хэмжээ авах /хужир шүү, өвс тавьж өгөх/ ажилд зориулан 1000000 төгрөгийг зарцуулан хамтран ажиллаа. <i>/Хавсралт зураг 3.5-3/</i>
4		Хууль бусаар амьтан агнах, ургамал түүх, тэдгээрийн гаралтай түүхий эдийг тээвэрлэх, ашиглахыг хориглох арга хэмжээн дээр хяналт тавих	-	Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн хэмжээнд хууль бусаар ан амьтан агнах, хориотой ургамал түүх зэрэг зөрчлүүд илрээгүй бөгөөд уурхайн дарга, ХАБЭА-н ажилтан нар байнга хяналт тавьж ажиллаж байна.

4. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хууль, “Байгаль орчин, геологи уул уурхайн хууль тогтоомжийн эмхэтгэл”, “Ашигт малтмалын тухай” хууль, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хууль болон бусад хууль, тогтоомж, дүрэм, журам, аргачлалын дагуу уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийг уурхайн үйл ажиллагааг явуулж байгаа аж ахуй нэгж байгууллага Монгол улсын стандартын дагуу зайлшгүй хийсэн байх үүрэгтэй. 2025 оны Далд уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөөнд нөхөн сэргээлтийн ажил төлөвлөгдөөгүй.

5.БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Хэрэгжилт
1	Биологийн олон янз байдлын суурь судалгаа хийх, хамгаалах арга хэмжээ авах	Хэнтий аймгийн БОАЖ-ын газраас ирүүлсэн саналын дагуу дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг хийж гүйцэтгэх	Санал ирүүлсэн хугацаанд	Хэнтий аймгийн Байгаль орчны газраас ирүүлсэн саналын дагуу “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 1000ш нарс тарих ажилд 7.5 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлэн, ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулан хамтран ажиллаа.

- Хэнтий аймгийн Баян-Овоо сумын ЗДТГ-аас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу 2025 онд доорх ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:
- Соёлын төвийн баруун тал /байршил 47 47 11.94, 112 06 51.55 **0.008 га** /
- ЗДТГ-ын урд талд /байршил 47 47 11.41, 112 06 55.28 **0.005 га** /
- Зуун сарнай ХХК-ийн баруун талд /байршил 47 47 07.21, 112 07 00.32 **0.01 га** /
- ЭМТ-ийн зүүн талд /байршил 47 47 16.39, 112 07 00.75 0.02 га/ нийт **0.043 га** газруудад үүссэн гуу жалга, замын эвдрэлд шороо болон хайрга асган тэгшилж нөхөн сэргээх ажлыг хийж гүйцэтгэн ЗДТГ-т хүлээлгэн өгсөн. Уг ажилд 2 автомашин 4 ажилчин, түлш шатахууны зардалд **1120500 төгрөг** зарцуулсан.
- Баян-Овоо сумын хог хаягдлын цэгийг түрж цэгцлэх, мөн хог хаягдлын цэгт гарсан түймрийг унтраах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Уг ажилд 1 автомашин, түлш шатахууны зардалд **1750000 төгрөг** зарцуулсан.

Дүгнэлт: 2025 оны Дүйцүүлэн хамгааллын ажилд компаниас ковш 1ш, өөрөө буулгагч автомашин 1, суудлын автомашин 1, нийт 4 хүн оролцож, **10,370,500 төгрөг зарцуулан ажиллаа.**

6. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Тухайн төслийн уурхайлалтын бүс болон эрчимтэй сөрөг нөлөөллийн бүсэд иргэд, оршин суугчид, айл өрх, байгууллага байхгүй байна. Иймд нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөө тусгагдаагүй болно.

7. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Уурхайн үйл ажиллагааны зориулалтаар ашиглагдах барилга байгууламж барих явцад уурхайн ашиглалтын талбайгаас түүх, соёлын дурсгалт олдворууд илрээгүй боловч төслийн үйл ажиллагааны үед газар дээр ямар нэг таних тэмдэггүй дурсгал илэрвэл төсөл хэрэгжүүлэгч ажлаа зогсоон энэ тухай орон нутгийн Засаг дарга, цагдаагийн байгууллага болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ.

8. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөллүүд	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
1	Ажлын байранд гарч болзошгүй гэнэтийн осол аваар	Ажилчдын амь насанд учруулж болох осол эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, бүх ажилчдыг хамгаалалтын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	40ш	Далд уурхайн ажилчдыг хавар, намрын нормын хөдөлмөр хамгааллын хувцсаар /хамгаалалттай гутал, гадуур хүрэм, өмд, дотуур цамц/ ханган ажиллаж байгаа бөгөөд 1 хүнд 220000 төгрөгийн хувцас хэрэгслээр нийт 22 ажилчныг 4840000 төгрөгийн XXX-ээр хангасан. /Хавсралт зураг 8-1/
2		ХАБЭА-н дүрэм, замын хөдөлгөөний дүрэм, галын аюулаас хамгаалах төлөвлөгөөг ажилчдад танилцуулж, ажил эхлэхээс өмнө аюулгүй ажлын зааварчилгаатай танилцуулах	1 удаа	Далд уурхайн олборлолтын ажил эхлэхийн өмнө ХАБЭА-ны ажилтан болон Уурхайн дарга ажилчдад аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, ажлын нарядыг тухай бүр өгч, гарын үсэг зуруулан баталгаажуулж ажилласан. /Хавсралт зураг 8-2/
3		Ажилчин бүр ажил эхлэхийн өмнө ажлын байр, машин, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдал, ажилд хэрэглэгдэж багаж хэрэгсэл, дохиолол, холбоо, гэрэлтүүлэг, хамгаалах хэрэгсэл тоноглолын гэмтэлтэй эсэхийг шалгах	-	Машин техникийн тойрох үзлэг хийх журам, ажлын байрны үзлэг хийх журмын дагуу ажилчид ажил эхлэхийн өмнө үзлэг шалгалтыг хийж, ажилд гарахад бэлэн эсэхийг Уурхайн дарга, ХАБЭА-ны ажилтан нарт мэдэгдэж наряд аван гарын үсэг зурж баталгаажуулан ажиллаж байна.
4		Эмнэлгийн анхан шатны тусламжийн хайрцагт байх эм, хэрэгсэл материалуудаар хангах	1	Уурхайн ажилчдын амрах байранд анхны тусламжийн хайрцаг 1ш-ийг 330000 төгрөгөөр авч байрлуулан, шаардлагатай тохиолдолд ажилчдыг эм, эмийн хэрэгсэл, ороох боох материалаар ханган ажилладаг. Эм, эмийн хэрэгсэл авахад нийт 300000 төгрөг зарцуулсан.
5		Бүх барилга байгууламжийн доторх цахилгаан тоног төхөөрөмж гэрэлтүүлгийн угсралт монтажийг шаардагдах стандартын дагуу хийж, тогтмол үзлэг шалгалт хийх	1	Далд уурхайн ам болон гүний цахилгаан сүлжээний холболтын бүрэн бүтэн байдлыг үйлдвэрийн цахилгаанчин байнгын хяналт тавин ажиллаж, шаардлагатай үед засвар үйлчилгээг хийж гүйцэтгэж байна. Уурхайн цахилгаан сүлжээнд 2 удаа гэмтэл гарч, Багануурын ЗБЦТГ-т хүсэлт тавьж тухай бүр гэмтлийг засуулж ажилласан.

6	Төслийн талбайд гарч болзошгүй гэнэтийн осол аваар	Төслийн талбайд үйл ажиллагаанаас үүдэн ШТМ, хүнд даацын машин механизмын засвар үйлчилгээ, химийн бодис хадгалалт ашиглалт зэргээс газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвчинд асгаралт үүсч бохирдуулсан тохиолдолд асгаралтын иж бүрдлийн ашиглалтын бэлтгэлийг хангах	1 удаа	Уурхайн хүнд даацын авто машины тос, тосолгоог 1 удаа бүрэн хийсэн бөгөөд ШТМ-ын хаягдалыг Байжуулах үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээнд ашиглаж, хуримтлагдсан хаягдал үүсээгүй, газрын хөрс бохирдуулах үйл ажиллагаа явагдаагүй болно.
7		Шингэн хаягдлыг бетонон доторлогоотой, тунах дамжлага бүхий сиптек танканд байршуулж тодорхой хугацаанд задлагч, ариутгагчаар ариутгах, агаар орчинд эвгүй үнэр тархахаас сэргийлэх	2 удаа	Уурхайн ажилчдын хэрэглээнээс гарч буй шингэн хаягдал нь бетонон доторлогоотой танканд шугам хоолойгоор дамжин нийлүүлэгддэг бөгөөд ариутгал халдваргүйтгэлийг үйлчилгээний ажилтан хариуцан хийж гүйцэтгэж байна.
8	Хээрийн болон объектын гал түймэр	Хээрийн болон объектын гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх талаас хамгаалсан зурвас татах, болзошгүй аюул осол тохиолдоход гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийг бэлэн байлгах, нөхөн бүрдүүлэлт хийх	1 иж бүрдэл	Уурхайн ашиглалтын талбайн гадна талаар талаас хамгаалах зурвастай бөгөөд жил бүр нөхөн сэргээх ажлыг хийж гүйцэтгэдэг. Уурхайн ажилчдын кемп болон хоолны газар, оффисын өрөөнд байрлуулсан гал унтраагуурын хэвийн ажиллагааг шалган тэмдэглэх пайзыг гал унтраагуурт зүүж, сар бүр шалгаж тэмдэглэл үйлдэж байна. Тайлангийн хугацаанд галын хорны пайз 30ш-ийг 120000 төгрөгөөр захиалан авсан. Мөн гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх самбар 4ш-ийг 320000 төгрөгөөр авч байрлуулсан. Уурхайн кемпэд 4ш галын хор шинээр авч байрлуулсан. Галын хор авахад 360000 төгрөг зарцуулав. /Хавсралт зураг 8-8/
9	Үер усны аюул	Гэнэтийн үер усны аюулаас урьдчилан сэргийлэн үерийн далан хийж суваг шуудуу татах	-	Уурхайн эдэлбэр газрын хашаа хайсны гадна талаар үес уснаас сэргийлэн суваг шуудуу татсан бөгөөд доош суулт үүссэн тохиолдолд сэргээн засварлах ажлыг хийж гүйцэтгэж байна. /Хавсралт зураг 8-9/
10	Аянга цахилгаан	Аянга зайлуулагчийг ШТС болон ЦС-ын байгууламжийн ойролцоох өндөрлөг газарт суурилуулах, цахилгаан гүйдэл бүхий тоноглолуудыг стандартын дагуу газардуулсан байх, холбогдох байгууллагаар ажлын байрны галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг гаргуулах	-	Шатахуун хадгалах түр агуулах болон тэсрэх бодисын агуулах нь аянга зайлуулагчтай газардуулгын хэмжилтийг хуулийн хугацаанд хийлгэж хэвшсэн. Мөн уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн барилга байгууламжуудад галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг бүрэн авсан бөгөөд нийт 2 барилга байгууламжийн галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг сунгуулсан. /Хавсралт зураг 8-10/

9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Хэрэгжилт
---	----------------------	---	------------------------------	-----------

1	Цаасны хаягдал	Оффисоос гарч буй цаасны хаягдлыг (бүх төрлийн цаасан хайрцаг, бусад) зориулалтын хогны уутанд ангилан хаях	Тухай бүр	Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн хог хаягдал түр хадгалах цэгт цаасны хаягдал болон хүнсний хаягдлыг ангилан хаях сав байрлуулан зориулалтын хогийн уутанд савлан хуримтлуулж Баян-Овоо сумын Хог хаягдлын нэгдсэн цэгт хуримтлал үүсэх бүрт тээвэрлэн хаяж байна. Баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагааны хугацаанд 25тн-ын даацтай өөрөө буулгагч автомашинаар 2 удаа, нийт 50тн хог хаягдлыг тээвэрлэж хаясан. Шатахууны зардалд нийт 50л түлш зарцуулж, 4 ажилтан ажилласан. <i>/Хавсралт зураг 9-1/</i>
2	Хуванцар хаягдал	Уурхайн кемпээс үүсэж болох хуванцар сав баглаа боодлыг (цэвэр ус, ундаа, хоолны хуванцар сав ундааны лааз, тугалган сав гэх мэт) савыг суллан зориулалтын газарт цуглуулж эргүүлэн ашиглах шаардлагатай газарт нийлүүлэх	Тухай бүр	Уурхайн кемпийн ашиглалтаас гарч буй хуванцар сав баглаа боодлыг 4х3 12м² талбай бүхий ангилан хаях торон хашаа хийж, ангилан хадгалж байна. Тайлангийн хугацаанд тээвэрлэлт хийгдээгүй. <i>/Хавсралт зураг 9-2/</i>
3	Бусад	Хатуу хог хаягдлыг хөрсөнд элдэв шингэн нэвчиж бохирдуулахааргүй, салхинд хийсч орчныг бохирдуулахааргүй тусгайлсан төмөр торон хашлагад байршуулах, хатуу хаягдал цуглуулах байгууламж хийх	1 удаа	Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаанаас гарч буй хатуу хог хаягдлыг тусгай талбайд төвлөрүүлэн хадгалж байна. <i>/Хавсралт зураг 9-3/</i>
4		Хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлж хогийн сав байршуулах (ажилчдын байрны ойролцоо болон дотор орчинд)	3	Баяжуулах үйлдвэрийн ажилчдын кемпийн орчинд болон амрах байранд ахуйн хэрэглээнээс гарч буй хог хаягдлаа ангилан хаях 2 төрлийн хогийн сав байрлуулан хог хаягдлаа ил задгай хаяхаас урьдчилан сэргийлэн ажиллаж байна. Гадна орчинд 2 төрлийн ангилан хаях сав 2ш, ажилчдын амрах байранд 20ш, нийт 22ш хог хаягдал ангилан хаях сав байршуулан, 450000 төгрөг зарцуулав. <i>/Хавсралт зураг 9-4/</i>
5		Дахин боловсруулагдахгүй бусад хаягдлыг (хоолны хаягдал, норсон, дахин ашиглах боломжгүй хаягдал, 00-н цаас) зориулалтын хогийн цэгт хаях	Тухай бүр	Уурхайн хог хаягдал түр хадгалах цэгт дахин боловсруулагдахгүй бусад хаягдлыг хадгалж байна.
6	Төмрийн хаягдал	Төмрийн хаягдлыг хоёрдогч түүхий эд авах цэгт нийлүүлэх	Тухай бүр	Баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаанаас үүсч буй төмрийн хаягдлыг хатуу хог хаягдал үүсэх талбайд төрөлжүүлэн хадгалж байна. Тайлангийн хугацаанд тээвэрлэлт хийгдээгүй.
7	Модны хаягдал	Модны хаягдлыг ахуйн түлшинд хэрэглэх	Тухай бүр	Баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд модон материал ашиглаагүй тул модны хаягдал үүсээгүй байна.

8	Аюултай хог хаягдал	Уурхайн үйл ажиллагааны явцад гарсан хоёрдогч түүхий эдийн хог хаягдлыг ангилан ялган тусгай цэгт цуглуулж, төвлөрсөн цэгт тушаах, ШТМ-ын хаягдлыг хуримтлуулан хаягдал авах газарт (Алтан оршихуй ХХК, 99104569) хүргүүлэх	Тухай бүр	Баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй хүнд даацын автомашины засвар үйлчилгээнээс гарсан тос тосолгооны үлдэгдэлийг баяжуулах үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээнд ашигладаг тул хаягдал үүсээгүй байна. ШТМ-ын хаягдлыг аюултай хог хаягдлын сав баглаа боодолтой хамт хадгалж байна. <i>/Хавсралт зураг 9-8/</i>
9		Аюултай хог хаягдал асгарч алдагдсан үед ашиглах материал, хувийн хамгаалах хэрэгслийг (гутал, химийн бодист тэсвэртэй хамгаалалтын хувцас, малгай, нүдний шил, бээлий, нүүрний баг, амьсгал хамгаалах баг) шаардлагатай газар байрлуулж, ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах	1 удаа	Химийн бодисын асгаралтаас хамгаалах иж бүрдэл болон ХХХ-ээр хангагдаагүй.
10		Хог хаягдлын цэгийг тогтмол ариутгаж байх	2 удаа	Баяжуулах үйлдвэрийн ахуйн хог хаягдал хадгалах түр цэгийн ойр орчмын ариутгал, цэвэрлэгээг үйлчилгээний ажилчид хариуцаж 7 хоногтоо 1 удаа их цэвэрлэгээ хийж хэвшсэн. Үйлчилгээний ажилчдыг 7 хоног бүр цэвэрлэгээний хэрэгсэл болон ариутгалын бодис, багаж хэрэгслээр ханган, ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллаж байна. Ариутгалын бодис болон багаж хэрэгсэлд нийт 310000 төгрөг зарцуулав.
11		Нийтийн цэвэрлэгээг 14 хоногт 1 удаа зохион байгуулах	8 удаа	Баяжуулах үйлдвэрийн нийт ажилчид ээлж хүлээлцэх бүрт орчны хог хаягдлын их цэвэрлэгээг тогтмол хийж ажлаа хүлээлцэж хэвшсэн. Кемпийн үйлчлэгч болон туслах ажилчид кемп орчмын цэвэрлэгээ болон ойр орчмын хог хаягдлыг сард 1 удаа, нийт 8 удаа цэвэрлэсэн. Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн нийт ажилчдын бүх нийтийн цэвэрлэгээг 5, 9 саруудад 2 удаа зохион байгуулж модны нүхэнд хуримтлагдсан хог хаягдал, ойр орчны хог хаягдал зэргийг цэвэрлүүлж, нийт давхардсан тоогоор 46 ажилчид хамрагдсан. <i>/Хавсралт зураг 9-12/</i>
12		Хог хаягдлын цэгийг төвлөрсөн нэг цэгт байгуулж, хог хаягдал ачиж тээвэрлэх гэрээ байгуулан, гэрээний дагуу сар тутамд өвшөөрөгдсөн хогийн цэгт хаях	1 удаа	Баяжуулах үйлдвэрээс үүсч буй ахуйн хог хаягдлыг түр хадгалах цэгт төвлөрүүлэн хадгалж, Баян-Овоо сумтай 2025.06.06-ны өдөр Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Хог хаягдлын 1-3-р улирлын төлбөр болох 2700000 төгрөгийг төсөвт төвлөрүүлээд байна. <i>/Хавсралт зураг 9-10/</i>

10. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүп	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Хэрэгжилт
1	Агаар орчны шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагын шинжээчээр хийлгэх	Агаар бохирдуулагч бодисын хэмжээ: Нүүрстөрөгчийн исэл CO Азотын исэл (NO ₂) Хүхрийн давхар исэл (SO ₂) Дуу чимээ Дба Нийт тоос TSP -Уурхайн хотхон -Уурхайн ам	5, 9 сард 2 цэг	ОХШХ-т тусгагдсанаар нийт 2 цэгээс 2 удаа хүхэрлэг хий (SO ₂), азотын давхар исэл NO ₂ , нийт тоос 3 цэгээс 2 удаа шинжилгээ хийлгэсэн. Шинжилгээний үр дүнгийн тоон үзүүлэлтийг стандарттай харьцуулан гаргалаа. <i>Тоон үзүүлэлтийг Хүснэгт1-аас харна уу.</i> <i>/Хавсралт зураг 10-1, 2/</i>
2	Уурхайн ажилчдын хотхоны доторх агаар дахь бохирдуулах бодис, физик нөлөөллийн хэмжилт	-Уурхайн хотхон	5, 9 сард 1 цэг	Уурхайн агаарын орчны шинжилгээг ОХШХ-т заасны дагуу агаарын чанар 2 цэгт, 2 удаа, тоосонцор 2 цэгт 2 удаа хэмжилт хийлгэж, шинжилгээний үр дүнгээр ЗДТ-ээс доогуур буюу агаарын бохирдол үссэгүй, мөн тоосонцор стандартын хүлцэх хэмжээнээс хэтрээгүй байна. <i>Тоон үзүүлэлтийг Хүснэгт1-аас харна уу.</i> <i>/Хавсралт зураг 10-1, 2/</i>
3	Хөрсний хими физикийн шинж чанар -Хөрсний төлөв байдал -хөрсний үе давхрагын зузаан см -элэгдэл эвдэрлийн нөхцөл	-уурхайн хотхон -шимт хөрсний овоолго -нөлөөлөлд өртөөгүй талбай -Ялзмаг %, рН, СаСО ₃ , ЕС _{2,5} , хөдөлгөөнд фосфор, кали -Механик бүрэлдэхүүн, эзэлхүүн, жин -Хүнд металлын шинжилгээ МЕ-ICP41	5, 9 сард 2 цэг	Хөрсний ерөнхий үзүүлэлтийн шинжилгээг ОХШХ-т тусгагдсанаар 2 цэгээс дээж авч Хэнтий аймгийн УЦОШГ-ын итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжлүүлэн шинжилгээний дүнг тайланд хавсаргав. <i>Тоон үзүүлэлтийг Хүснэгт-2 -оос харна уу. /Хавсралт зураг 10-3/</i>
4	Усан дахь эрдэс бодисууд, химийн найрлага	Ажилчдын гал тогоо / гүний худаг	5, 9 сард 1 цэг	ОХШХ-т тусгагдсаны дагуу уурхайн ажилчдын унд ахуйн усны дээжийг уурхайн ашиглалтын талбайд гаргасан 1 гүн өрмийн 2 удаа дээж авсан бөгөөд дээжийн химийн ерөнхий шинжилгээг Хэнтий аймгийн УЦОШГ-ын ИТГЭМЖЛЭГДСЭН лабораторид шинжлүүлэв. Усны шинжилгээний үр дүнг MNS 0900:2018 (Ундны ус, эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт) стандарттай харьцуулав.

				/Хавсралт зураг 10-4/
5	Уурхайн ойр орчмын бүсийн агаарт цацрагийн тун байгаа эсэхэд хяналт шинжилгээ хийлгэх	-уурхайн ам орчмоос /агааржуулалтын хоолой/	5, 9 сард 1 цэг	ОХШХ-т тусгагдсаны дагуу уурхайн ойр орчмын агаарт цацрагийн тун байгаа эсэхэд хяналт шинжилгээг уурхайн ам, агааржуулалтын 2 цэгээс 2 удаа шинжилгээ хийлгэхэд 6-р сарын 16-ны хэмжилтээр уурхайн ам 0.11 мг/м ² , 9-р сарын 15-ны хэмжилтээр 0.14 мг/м ² , 6-р сарын 16-ны хэмжилтээр агааржуулалт 0.11 мг/м ² , 9-р сарын 15-ны хэмжилтээр 0.12 мг/м ² бөгөөд энэ нь цацрагийн тун бага хэмжээгээр байгааг илэрхийлж байна. /Хавсралт зураг 10-5/

Агаарын орчны шинжилгээг Мэргэжлийн байгууллагын шинжээчээр хийлгэх:

Агаарын чанарын хяналт шинжилгээг 2025 оны 6-р, 9-р сард Хэнтий аймгийн УЦОШГ-тай гэрээ байгуулан, шинжилгээний баг ирж газар дээр нь хэмжилтүүдийг хийж ЦУОШТөвийн БОХЗТЛ-иор **MNS 4585:2016** стандартын дагуу шинжлүүлж шинжилгээний дүгнэлтийг гаргууллаа.

ОХШХ-т тусгагдсанаар нийт 4 цэгээс 2 удаа хүхэрлэг хий (SO₂), азотын давхар исэл NO₂, нийт тоос 2 цэгээс 2 удаа шинжилгээ хийлгэсэн. Хүснэгтэд шинжилгээний үр дүнгийн тоон үзүүлэлтийг стандарттай харьцуулан гаргалаа.

Төслийн талбайн агаарын бохирдлын хэмжилтийн үр дүн, мг/м³							
№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий	Азотын давхар исэл	TSP	Дуу чимээ
				мг/м³			дБА
1	Ажилчдын кемп орчимд	VI/16	11:20	0.002	0.017	0.043	59
		IX/15		0.016	0.079	0.035	
2	Тэсэлгээний агуулах	VI/16	10:55	0.011	0.026	0.037	64
		IX/15		0.028	0.044	0.021	
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016 /20 минутын хэмжилт/				0.450	0.200		
ХАБЭМ. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага MNS 4990:2015				-	-	0,150	-
ХАБЭМ. Шуугианы норм. Аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS 5002:2000				/8 цагийн хэмжилт/			85

Дүгнэлт: Далд уурхайн агаарын орчны шинжилгээг ОХШХ-т заасны дагуу агаарын чанар 2 цэгт, 2 удаа, тоосонцор цэгт 2 удаа хэмжилт хийлгэж, шинжилгээний үр дүнгээр ЗДТ-ээс доогуур буюу агаарын бохирдол үссэгүй, мөн тоосонцор стандартын хүлцэх хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

Хөрсний чанарын хяналт шинжилгээ:

Хөрсний ерөнхий шинжилгээ: Хөрсний ерөнхий үзүүлэлтийн шинжилгээг ОХШХ-т тусгагдсанаар 2 цэгээс дээж авч Хэнтий аймгий УЦОШГ-ын итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжлүүлэн шинжилгээний дүнг тайланд хавсаргав.

Хөрсний химийн үзүүлэлтүүд:

Дээжэнд хийсэн химийн үзүүлэлт

Цэгийн нэр	Огноо	pH	Чийг %	Аммиак NH ₄ мг/л	Ялзмаг %	Сульфат SO ₄ мг/л	Нитрат NO ₃ , мг/л	Фосфор P ₂ O ₅
Түлшний агуулах	VI/16	8.84	1.11	11.22	0.18	3.07	45.93	33.15
	IX/15	8.63	1.42	26.63	2.51	139.00	12.22	34.13
Тэсрэх бодисын агуулах	VI/16	8.84	1.01	30.65	1.50	119.00	15.69	29.11
	IX/15	8.54	1.60	32.43	11.3	513.2	10.65	30.14

ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ: ОХШХ-т тусгагдсан агаар орчны шинжилгээ, хөрсний бохирдол, усны хяналт шинжилгээ, ургамал, амьтны судалгаа, цацрагийн хэмжилт зэрэг төлөвлөгдсөн ажлууд бүрэн хийгдсэн бөгөөд ОХШХ-т нийт 30170000 төгрөг зарцуулав.

11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БОМТ-Г ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх давтамж	Хэрэгжилт
1	Байгаль орчин хариуцсан мэргэжилтэнг захирлын тушаалаар томилох, байгаль орчны асуудал хариуцан ажиллах	Тухай бүр	2024 оны 2-р сараас эхлэн Байгаль орчны мэргэжилтэн, 2025 оны 7-р сараас Усны асуудал хариуцсан мэргэжилтэнг томилон ажиллуулж байна.
2	Ашиглалтын үеийн хайгуулын ажлын төлөвлөгөөг батлуулах	Хайгуул хийх нөхцөл үүссэн үед	Шинээр хайгуулын ажил төлөвлөгдөөгүй.
3	Уулын ажлын төлөвлөгөөг батлуулах	4 сард	Дожир далд уурхайн 2025 оны Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг АМГТГ-аар батлуулсан. /Хавсралт зураг 11-3/
4	Тухайн жилийн БОМТ-г батлуулах, хэрэгжилтийг ханган ажиллах	5 сард	Дожир далд уурхайн БОМТ-г БОУАӨ-ийн яамны ХБОБХГ-ын ахлах мэргэжилтэн Б.Солонгоор хянуулж батлуулсан. /Хавсралт зураг 11-4/
5	Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг “Усны газар”-аар ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт гаргуулах	БОННУ-нд тодотгол орох тохиолдолд	Далд уурхайн Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт-2022.12.12-№316
6	Өвөлжилт хүндэрсэн үед нутгийн иргэдэд өвс, хадлангийн тусламж үзүүлэх	Орон нутгийн санал	Сумын Засаг даргаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу сумын төвийн 4-р багт бохирын цоонг хальж урсан хөрсний бохирдол үүсэн, иргэдийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх нөхцөл үүсэн тул бохир соруулах автомашины сэлбэг хэрэгслийг авахад 7502500 төгрөгийн дэмжлэг үзүүлсэн.

			/Хавсралт зураг 11-6/
7	Төслийн үйл ажиллагааны явцад байгаль орчны аудитыг төслийн 2 дахь жилээс ¹ /2 жил тутамд/ хийлгэж аймаг нийслэлийн байгаль орчны албанд хүргүүлэх ²	2 жилд 1 удаа	Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд 2023 онд Байгаль орчны аудитын мэргэжлийн байгууллага болох “ЭБГ Консалтинг” ХХК-иар Байгаль орчны аудитыг хийлгэсэн. /Хавсралт зураг 11-7/

12. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БОМТ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Зохион байгуулах хугацааны тов	Хэрэгжилт
1	Хэнтий аймгийн Баян-Овоо сумын багийн ИНХ	Сумын багийн ИНХ-аар илтгэл тавьж мэдээлэл өгөх	БИНХ-ын тов зарласан үед	Сум орон нутаг, багаас зохион байгуулж буй олон нийтийн арга хэмжээнд тогтмол оролцож, уурхайн үйл ажиллагаагаа танилцуулах, БОМТ-нд тусгуулах санал хүсэлтийг бичгээр болон БИНХ-д гарсан санал хүсэлтийг хүлээн авч үйл ажиллагаандаа тусган ажиллаж байна.
2	Аймгийн БО-ны газар	БОМТ биеэлтийн тайланг тайлан хэлбэрээр хүргүүлэх, биелэлтийн тайлан дүгнэх ажлын хэсгийн хамт газар дээр нь танилцуулах	Хуулийн хугацаанд 11-р сарын 1	БОМТ-ний тайланг ажлын хэсгээр дүгнүүлэх хүсэлтийг Хэнтий аймгийн БГЗарт Захирлын 2025 оны 10-р сарын 30-ны өдрийн 84/25 тоот албан тоотыг khentiinature@gmail.com цахим хаягаар илгээсэн.
3	БОУАӨЯам	БО-г хамгаалах ажлын жилийн тайлан, төлөвлөгөө БОУАӨЯ –нд цаг тухайд нь гаргаж өгч байх	12 сард	Хугацаа болоогүй.

¹ Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль 10¹-р зүйл

² Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт Онцгойлон анхаарах зүйлс /8/